

M U Z E U M S T U T T H O F W S Z T U T O W I E

Stutthof

Zeszyty Muzeum

6

WROCLAW · WARSZAWA · KRAKÓW · GDAŃSK · ŁÓDŹ
ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WYDAWNICTWO
1985

MUZEUM STUTTHOF
— KRONIKA WYDARZEŃ

NOWE NABYTKI W ZBIORACH I ARCHIWALIACH
MUZEUM STUTTHOF W SZTUTOWIE
W ROKU 1983

W r. 1983 zbiory muzealne Muzeum Stutthof powiększyły się o interesujące nowe nabytki, uzyskane w zakresie własnym oraz jako dary od byłych więźniów KL Stutthof. Szczególnie ciekawe dla poznania dziejów Stutthofu są deski z napisami pierwszych więźniów obozu, którzy brali udział przy budowie baraku Rapport-*abteilung* w październiku 1939 r. Widnieją na nich nazwiska Polaków z Pomorza Gdańskiego: Franciszka Czubka i Antoniego Meissnera. Deski te zostały odnalezione podczas prowadzonego w tym roku remontu ww. baraku. Również podczas prac remontowych odnaleziono fajkę drewnianą, lusterko oraz dla zbiorów archiwalnych pozyskano dwa listy pisane w języku niemieckim i kopertę firmową obozu koncentracyjnego Stutthof. Przedmioty te przekazał do zbiorów Muzeum Eugeniusz Lisowski z Elbląga.

Były więzień Stutthofu Franciszek Wysocki ofiarował Muzeum kasetkę wykonaną w obozie w 1943 r. przez Rosjanina — marynarza z Leningradu. Kasetkę tę Rosjanin podarował F. Wysockiemu w dowód wdzięczności za otrzymany chleb.

W tym roku Muzeum uzyskało również inne pamiątki po byłych więźniach Stutthofu, m.in. Leszek Korn z Warszawy ofiarował sygnet metalowy swego ojca Stanisława Korna. Sygnet ten został wykonany w obozie, posiada on wygrawerowany monogram „KS” i numer 78548.

Do Działu Zbiorów wpłynęła również papierośnica należąca do więźnia Stutthofu Tadeusza Müntza. Na wieczku papierośnicy wyryty został fragment ogrodzenia obozu wraz z wieżyczką strażniczą, trójkąt, numer obozowy 53080 i inicjały „T.M.”, a pod spodem wygrawerowano napis „KL Stutthof”. Na spodniej stronie papierośnicy wyryto fragment baraku oraz budynku krematorium i komory gazowej. Pamiątkę tę ofiarował Muzeum Władysław Sztembart z Legionowa.

Dział numizmatyczny powiększył się o 4 nowe medale pamiątkowe: z Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni z wizerunkiem Okrętu Muzeum Błyskawica, medal wybitý z okazji 30 rocznicy wyzwolenia ziemi malborskiej, medal PTTK za opiekę i współpracę oraz medal z wizerunkiem więźnia uzyskany z Muzeum Dachau.

Te nowe nabytki po odpowiednich zabiegach konserwatorskich będą wykorzystywane w celach wystawienniczych, jak również do prac badawczych i naukowych.

Zbiory archiwalne Muzeum Stutthof powiększyły się o 1000 opracowanych jednostek archiwalnych akt personalnych więźniów.

Z dokumentów zgromadzonych w Archiwum Muzeum Stutthof korzystali głównie pracownicy naukowcy Muzeum, studenci Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz pani Maria Jezierska, która w tym roku ukończyła na podstawie dokumentacji b. KL Stutthof pracę pt. *Straceni w obozie Stutthof* i rozpoczęła jednocześnie kwerendę materiałów do pracy o radzieckich jeńcach wojennych osadzonych w Stutthofie.

Na podstawie częściowo zachowanej dokumentacji KL Stutthof udzielono 350

informacji w sprawie potwierdzenia pobytu w obozie b. więźniom, ich rodzinom i różnym instytucjom.

Muzealia oraz archiwalia Muzeum Stutthof eksponowane są na wystawach stałych na terenie Muzeum oraz wypożyczane poza Muzeum. W związku z prowadzonym remontem baraku Bunkry nieczynna była eksponowana tam dotychczas wystawa rzeźby, grafiki i malarstwa o tematyce martyrologicznej. Jednak grafiki i rysunki Józefa Łapińskiego zostały udostępnione na wystawę w Bibliotece Wojewódzkiej i w Szpitalu Wojskowym w Elblągu.

Archiwalia zostały wypożyczone Szkole Podstawowej nr 5 w Wejherowie na wystawę dotyczącą więźniów Stutthofu pochodzących z Wejherowa oraz na wystawę „Polacy na frontach II wojny światowej” eksponowaną w Malborku. Udostępnione zwiedzającym materiały z Muzeum Stutthof dotyczyły aresztowanych członków ruchu oporu i osadzonych w Stutthofie.

DZIAŁALNOŚĆ WYSTAWIENNICZA MUZEUM STUTTHOF W ROKU 1983

1. „Pomorze Gdańskie w polityce III Rzeszy” — wystawa oświatowa eksponowana w Wejherowie w kwietniu 1983 r.
2. „Pomniki Walki i Męczeństwa Ziemi Gdańskiej i Elbląskiej w fotografii J. Uklejewskiego” — wystawa eksponowana w KMPiK w Gdańsku w kwietniu 1983 r.
3. Grafika S. Hoffmann i rysunki J. Łapińskiego eksponowane w kwietniu 1983 r. w Bibliotece Wojewódzkiej w Elblągu, w maju 1983 r. w Klubie Szpitala Wojskowego w Elblągu.
4. Materiały dotyczące więźniów, członków ruchu oporu oraz KL Stutthof eksponowane na wystawie wojewódzkiej „Polacy na frontach II wojny światowej” w Malborku od maja do października 1983 r.
5. Wystawa fotograficzna „Stutthof” — w Braunschweig (RFN) w kwietniu 1983 r.
6. „Żywi w KL Stutthof” — wystawa czasowa na terenie Muzeum od maja 1983 r.
7. „Antyfaszystowski ruch oporu w materiałach filatelistycznych” — wystawa czasowa z Muzeum Sachsenhausen w NRD, eksponowana w Muzeum Stutthof od 20 czerwca do 14 lipca 1983 r.
8. „Sztuka za drutami” (grafika, malarstwo, rysunki, sztuka użytkowa) — wystawa czasowa z Muzeum Sachsenhausen w NRD, eksponowana w Muzeum Stutthof od 15 lipca do 5 sierpnia 1983 r.

WAŻNIEJSZE WYDARZENIA W MUZEUM STUTTHOF W ROKU 1983

- 4 III — manifestacja antywojenna zorganizowana przez PRON woj. gdańskiego i elbląskiego
- 7 V — XVIII Wojewódzki Zlot Turystyczny ku Czcii Ofiar Stutthofu zorganizowany we współpracy z Oddziałem PTTK Marynarki Wojennej
- 8 V — manifestacja z okazji Dnia Zwycięstwa i 38 rocznicy wyzwolenia KL Stutthof
- 10 VI — przysięga junaków OHP z terenu woj. elbląskiego
- 4 IX — uroczystość religijna z okazji 44 rocznicy przybycia do KL Stutthof pierwszego transportu więźniów.

WSPÓLPRACA Z MUZEUM PAMIĘCI
SACHSENHAUSEN (NRD)

W 1983 r. ustalono nowe zasady współpracy kulturalnej pomiędzy PRL i NRD. Jednym z postanowień protokołu jest współpraca między muzeami martyrologii obu krajów. Z inicjatywy dyrekcji Muzeum Pamięci Sachsenhausen nawiązano pierwszy kontakt korespondencyjny między naszymi muzeami już w początkach 1983 r. W dniach od 24 do 28 maja 1983 r. na zaproszenie dyrektora Muzeum Pamięci Sachsenhausen Hansa Biereigela przebywała w NRD delegacja pracowników Muzeum Stutthof w Sztutowie w składzie: Janina Grabowska — dyrektor Muzeum, Edmund Benter — wicedyrektor Muzeum, Romuald Drynko — kierownik Działu Oświatowego. Podczas pobytu zapoznano się z formami działalności Muzeum Pamięci Sachsenhausen oraz zwiedzano teren byłego obozu i ekspozycję Muzeum. Zwiedzono również ekspozycję nowo otwartego oddziału Muzeum w Bellow, poświęconą „marszowi śmierci” w 1945 r.

W trakcie rozmów obie strony uznały, że nawiązanie bliższej współpracy międzymuzealnej będzie korzystne dla obu placówek. Omówiono zakres umowy, której postanowienia obejmują przede wszystkim: wymianę delegacji obu muzeów martyrologii, poznanie form i kierunków działania oraz zgromadzonych zbiorów, wymianę wystaw, informację i wzajemną pomoc w pracach naukowych i dokumentacyjnych, wymianę doświadczeń w zakresie form pracy oświatowej. Ustalony zakres współpracy międzymuzealnej objął również wzajemną pomoc w realizowaniu akcji socjalnej.

Podpisanie umowy nastąpiło w lipcu 1983 r. podczas rewizyty dyrektora H. Biereigela w Muzeum Stutthof w Sztutowie.

Dyrektor H. Biereigel uczestniczył też w otwarciu wystawy pt. „Sztuka za drutami”. Była to już druga, po wystawie „Antyfaszystowski ruch oporu w obozach koncentracyjnych w materiałach filatelistycznych”, eksponowana w Muzeum Stutthof wystawa, którą wypożyczono z Muzeum Sachsenhausen w ramach realizacji postanowień umowy.

Ponadto gość z NRD zwiedził Muzeum Zamkowe w Malborku, teren i ekspozycję na Westerplatte, a także zabytki Gdańska i Gdyni. W trakcie rozmów ustalono dalszy harmonogram wymiany delegacji, którego realizacja przebiegała w następujący sposób: w dniach 9—10 października 1983 r. oraz w dniach 8—11 listopada 1983 r. przebywały w NRD dwie delegacje pracowników Muzeum Stutthof w składzie: (1) Janina Grabowska — dyrektor, Danuta Drywa — pracownik naukowo-dokumentacyjny, Maciej Zastawski — przewodnik, oraz (2) Edmund Benter — wicedyrektor, Andrzej Klich — kierownik działu remontowo-konserwatorskiego, Józef Jaworski — rzemieślnik konserwator. Delegacja pierwsza zaproszona została na uroczystą akademię zorganizowaną z okazji święta państwowego 34 rocznicy powstania NRD. Zwiedzała także teren i ekspozycję Muzeum Sachsenhausen, zwracając szczególną uwagę na sposoby eksponowania pamiątek i dokumentów poobozowych oraz pracę przewodników muzealnych. D. Drywa przeprowadziła kwerendę w zbiorach archiwalnych Muzeum Sachsenhausen, dokonując porównań i uzyskując nowe dane dotyczące wymiany transportów więźniów między obozami Stutthof i Sachsenhausen. Uzgodniono wstępnie wymianę materiałów archiwalnych do przygotowywanej wystawy dotyczącej funkcjonowania obu obozów. Przeprowadzono również rozmowę na temat dalszej współpracy i planu zadań na rok 1984.

Delegacja druga zaproszona została na uroczystości związane z 43 rocznicą rozstrzelania patriotów polskich w obozie Sachsenhausen. Zwiedzała teren i ekspozycję Muzeum, interesując się szczególnie sposobami zabezpieczenia i konserwacji obiektów poobozowych.

Obie delegacje zwiedzały ponadto ogrody i pałac Sanssouci oraz Cecilienhof w Poczdamie.

Realizując postanowienie umowy dotyczące wzajemnej pomocy w organizowaniu akcji socjalnej, dyrektor H. Biereigel zaprosił dzieci pracowników Muzeum Stutthof na wypoczynek wakacyjny. W dniach 21—30 lipca 1983 r. przebywała w NRD 5-osobowa grupa dzieci w wieku 11—15 lat; Sylwia Wołowska, Irena Ostap, Norbert Puszczewicz, Witold Smosny, Bogdan Romasiuk. Jako opiekunkę grupy wyznaczono Ewę Ferenc. W czasie pobytu dzieci zwiedzały Muzeum Sachsenhausen, były w Poczdamie i Berlinie. Piękna pogoda sprzyjała organizowaniu wypoczynku nad wodą. Dzieci nawiązały kontakty ze swoimi rówieśnikami — dziećmi pracowników Muzeum Sachsenhausen.